

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

06.09.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення зміни до статті 149 Кримінального кодексу України щодо приведення у відповідність з міжнародними стандартами».

Зазначеним Законом змінено диспозицію статті 149 Кримінального кодексу України, унаслідок чого станом на сьогодні визначення поняття «торгівля людьми» повністю відповідає положенням Конвенції ООН проти національної організованої злочинності та Протоколу до неї про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї.

При цьому, зазначеним Законом, не зважаючи на висновки Головного науково-експертного управління Верховної Ради України та зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України, із диспозиції статті 149 Кримінального кодексу України було виключено поняття «здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина», що на практиці призвело до складнощів притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчиняють дії, направлені на передачу або отримання людини, не маючи на меті її експлуатацію. Як приклад таких дій: дарування, оренда, надання у безоплатне користування, передача людини в рахунок погашення боргу тощо.

Відповідно до пункту а) статті 2 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, ратифікованого Законом України N 716-IV (716-15) від 03.04.2003, торгівля дітьми означає **будь-який акт або угоду**, внаслідок яких дитина передається будь-якою особою або будь-якою групою осіб іншій особі або групі осіб за винагороду або інше відшкодування.

Окрім зазначеного, відповідно до статті 3 Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, ратифікованої Законом України N 1433-IV (1433-15) від 04.02.2004:

а) "торгівля людьми" означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом **загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу**. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів;

б) **згода жертви** торгівлі людьми на заплановану експлуатацію, про яку йдеться в підпункті (а) цієї статті, **не береться до уваги**, якщо було використано будь-який із заходів впливу, **зазначених у підпункті (а)**.

Аналогічне положення закріплено у пункті б) статті 4 Конвенції Ради Європи про

заходи щодо протидії торгівлі людьми, ратифікованої Законом України N 2530-VI (2530-17) від 21.09.2010 (набрав чинності 01.03.2011).

Разом з цим, вказане положення на **сьогодні не відображено в національному законодавстві**, що особливо з урахуванням відсутності узагальненої Верховним Судом України судової практики у справах по торгівлі людьми призводить до випадків неоднозначного застосування статті 149 Кримінального кодексу України органами досудового розслідування, прокуратури та судами в разі встановлення факту надання згоди потерпілого на експлуатацію.

Згідно класифікації кримінальних правопорушень, визначеної у статті 12 Кримінального кодексу України, торгівля людьми в залежності від кваліфікуючих обставин є тяжким (ч. 1 ст. 149 КК України) та особливо тяжким злочином (ч.ч. 2 та 3 ст. 149 КК).

Санкція ч. 1 ст. 149 КК України передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до восьми років, ч. 2 ст. 149 КК України – позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої, в ч. 3 ст. 149 КК України – позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Разом з цим, судами при розгляді справ про торгівлю людьми, не зважаючи на тяжкість кримінальних правопорушень, часто ухвалюються м'які вироки, а в багатьох випадках засуджені взагалі звільняються від відбування покарання з випробуванням відповідно до ст. 75 КК України.

Так, відповідно до статистичних даних протягом 2018 року судами:

- засуджено 3 особи за ч. 1 ст. 149 КК України, з яких 1 особу – до позбавлення волі на певний строк, 2 особи – звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- засуджено 10 осіб за ч. 2 ст. 149 КК України, з яких 2 особи – до позбавлення волі на певний строк, 8 осіб – звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- засуджено 2 особи за ч. 3 ст. 149 КК України, з яких 2 особи – до позбавлення волі на певний строк.

У 2019 році судами:

- засуджено 1 особу за ч. 1 ст. 149 КК України, яку звільнено від відбування покарання з випробуванням;
- засуджено 29 осіб за ч. 2 ст. 149 КК України, з яких 12 осіб – до позбавлення волі на певний строк, 17 осіб – звільнено від відбування покарання з випробуванням.
- засуджено 5 осіб за ч. 3 ст. 149 КК України, з яких 1 особу – до позбавлення волі на певний строк, 4 особи – звільнено від відбування покарання з випробуванням (до 3 із них суд застосував статтю 69 КК України та призначив більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, що дало підстави звільнити їх від покарання з випробуванням).

Вказані обставини негативно впливають на криміногенну обстановку у сфері боротьби з торгівлею людьми та неодноразово ставали предметом критики України з боку громадських організацій та міжнародних моніторингових інститутів у доповідях Групи експертів Ради Європи (ГРЕТА) та Державного департаменту США.

Крім цього, статтею 22 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, ратифікованої Законом України N 2530-VI (2530-1) від 21.09.2010 (набрав чинності 01.03.2011) передбачено, що кожна країна, яка підписала Конвенцію вживає

заходи, направлені на притягнення юридичних осіб до відповідальності за торгівлю людьми.

Розділом XIV-1 загальної частини Кримінального кодексу України передбачено заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. При цьому статтею 96-3 КК України передбачено вичерпний перелік кримінальних правопорушень, за вчинення яких можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Стаття 149 КК України до цього переліку не належить.

2. Цілі і завдання прийняття законопроекту

Проект розроблено з метою посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми шляхом вдосконалення положень Кримінального кодексу України.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми пропонується здійснити шляхом внесення змін до чинного Кримінального кодексу України, зокрема:

1) Виключити до об'єктивної сторони статті 149 такої форми злочинного діяння, як «здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина».

2) Доповнити Примітку статті 149 роз'ясненням, що відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини за цією статтею настає незалежно від наявності згоди цієї людини на експлуатацію, якщо до неї було використано примус, викрадення, обман, шантаж, матеріальна чи інша залежність потерпілого, його уразливий стан або підкуп третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію.

3) Посилення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми у статті 149 (збільшення мінімального строку позбавлення волі у ч. 2 ст. 149 до 6 років, що виключить підстави для звільнення від відбування покарання з випробування без призначення покарання відповідно до ст. 75).

У статтях 69 та 75 додати виключення щодо їх застосування у справах про торгівлю людьми за аналогією, як це передбачено у випадках засудження за корупційні правопорушення.

4) Підстав для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру передбачені статтею 96-3, доповнити вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 149.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Основними нормативно-правовими актами у даній сфері правового регулювання є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Конвенція ООН проти національної організованої злочинності, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми.

Прийняття цього законопроекту змін до інших нормативно-правових актів не потребує.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття законопроекту не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття цього Закону дозволить посилити кримінальну відповідальність за торгівлю людьми та привести у відповідність до ратифікованих Україною Конвенцій окремих положень Кримінального кодексу України, які діють у зазначеній сфері.

Народні депутати України

Лубінець Д. В.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ЛУБІНЕЦЬ ДМИТРО ВАЛЕРІЙОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000056B95E006410C901
Дійсний до: 02.11.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 267д9/1-2021/53851 від 19.02.2021

397237